

Nr 4 17 mars 1944.

Gnisten!

Gnisten kommer idag med et dobbeltnummer. Det skyldes en artikkel som vi fant i Håndslag nr 4 og som vi ivor vil interessere alle. Håndslag kjan desverre bare skaffes til et fåtall, og vi har derfor tillatt oss å trykke artikkelen opp i sin helhet. Den gir en oversiktlig og grei karakteristikk av motstands bevegelsene i en rekke europeiske land, og har en spesiell aktualitet for oss. Og så her i Norge tilspisses situasjonen. 15 mars meldte Øksnavad i Londonkringkasteren at han satt inn med sikre underretninger som viser at mobiliseringsplanene ikke er skrinlagt. Kvartimot var de hovedtemaet under quislings samtaler med Hitler nylig. Og er villig til å give fellespøpig 3 norske div. Som første skritt planlegges utskrivning av 30 000 mann til arbeidstjeneste mot normalt 5 000. Parolen må derfor være å stanse arbeidstjenesten, ingen spør! Og om de forsøker å tvinge planen igjennom, da vet tyskerne like godt som vi at det er signert til motstand med alle midler. - Såvidt Øksnavad.

For oss i Norge betyr denne utviklingen at vi kommer i samme stilling som så mange land i Europa fyr oss. Vi må lære av deres erfaringer. Det har ingen hensikt å streike mot mobiliseringen, men sitte bjenne og vente på å bli tvangshentet. Det vil være en uggjennomførlig parole og Øksnavad var klar over det. Han understreket vår vilje til aktiv motstand. Men skal den åpne kampen ikke bli et blodig nederlag, da må den forberedes alt nu. Et militærapparat som kan samle de titusener det her dreier seg om, kan ikke skapes på papiret, det kan bare dannes og beveynes ved sin egen kamp. Hvis vi vil motsette oss tyskerne da krevs det handling. Frihetskjemperne i Europas øvrige land har vist oss at det kan gjøres.

Det er ingen tid å tape. Å vente til det blir fersent er en forbrytelse mot Norges ungdom!

KRIGSOVERSIKT pr. 16 mars.

Østfronten: I løpet av uken 4-11 mars har både den 1,2 og 3 ukr arme gått til nye kraftige offensiver. Hele fronten i Ukraine er i bevegelse, og ty har måttet oppgi sitt siste støttepunkt ved Dnjepr, Kherson. I hele området har toveret satt inn, og russ rykker frem i bunnløs sole, men ty har ikke fått det pusterum de håpet på. - Frontbildet ser slik ut: Ved øvre Bug har ty kastet alle disp reserver frem mot russ flanke ved Tarnopol, og det raser heftige gatekamper i byen. Også ved proskurov kjemper ty hårdnakket, men de har ikke kunst hindre russ i å besette jernbanen Odessa-Lvov på en strekn av mer enn 50km mellom disse byene. Bare under de 2 første dagars kamper falit 15000 ty, 3000 ble fanget. Derved er den viktigste forsynings- og retrettvei avskåret for de ty tropper i Sørukr. Ty planla en motoffensiv fra disse styrkers side, men russ kom dem i forkjøpet. 10 mars kunne Stalin at troppene på 2 ukr front var gått til angrep. Det kom som en overraskelse for ty og angrepet førte russ rett inn i de tyske beredskapsstillinger. 20000 ty ble drept, 2500 fanget. Det ty tilbaketog gikk over til vill flukt. 7 infdiv og 6 tankdiv er revet opp, 500 tunge tanks og motorkanoner i uskadd stand er tatt som bytte (deribl 200 Tiger- og Panzer tanks). Byene Uman og Verknatskaja er inntatt. Samtidig førte de russ angrep ved 3 ukr front til et avgj gjennombrudd. Kherson ble tatt og off nærmere seg hurtig Nikolajev. Flere ty div er avskåret i dette avsnitt. 10000 er hittil falt og 4000 tatt til fange under forsøk på å slå seg ut. Den veldige 3dobbelte russ offensiv utvikler seg hurtig og truer hele den tyske ukrainearme med et tilintegjrende nederlag.

Luftkrigen: De veldige am dagslysangr mot Berlin og Mitttyskland har åpenbart til hensikt å nekkjempe den tyske jagermotstanden over tysk område, og samtidig ødelegg sentrale deler av tysk krigsproduksjon. På de 2 første angr skjøt am ned over 300 ty jagere. Selv mistet de 106 bombefly og 27 jagere. Dettever naturligvis følelige tap, men de må sees på bakgrunn av den am produksj av 280 fly om dagen, mens den russ og brit produksj hver for seg er like stor som den tyske. Flyene var i kamp med jagere helt fra grenser og en fører uttalte at det var minst 800 fiendtlige jagere over Berlin, "men vi hadde flere". Angrepet 8 mars var den største enkeltoperasjon som er foretatt mot noe ngl. 3000 fly var over Tyskland (derav 1500 over Berlin) og kastet 350000 brann- og 10000 sprengbomber.

I perioden 21/1 - 1/3 rettet ty 20 nattangrep mot Storbritannia. Det ble kastet i alt 1700 tonn bomber. I samme tidsrom kastet all fly 36000 t over Tyskland og 16000 mot økk område.

Finnland: Fra Stockhl. meldes 15 mars at den finske utenrikskomite har hatt måte for lukkede dører. Meldingen sier videre at Finnland nå bare har dagers eller timers frist til å gi sitt svar. Den svenske presse angriper den finske sensur, som opprettholder det finske folks feilaktige tro at det er en forsvarskrig landet fører og gir et galt billede av situasjonen idag. Hvis ikke finnene nu innstiller kampen, må de finne seg i å dele Tysklands uundgåelige nederlag, og ta den fred som da engang blir diktert.

Italia: Bortsett fra flyaktiviteten har det vært liten kampvirksomhet i It siste uke. General Alexander har opplyst at det hittil er tatt 15000 ty fanget under Italiafelttoget. En regner med at tyskerne har hatt ca 24000 falne ved Anziobruhodet.

EUROPA I GJERING FORAN INVASJONEN. Gerilja og folkereisning.
(Etter "Håndslag".)

EUROPAS UNDERTRYKE FCLK spiller en viktig rolle i de alliertes planer for hovedangrep - et mot Tyskland. Rundt om i de okuperte landene har man bygget opp hemmelige armeer som er på plass til å slå til i det øyeblikk de allierte tropper går inn i land på fastlandet. I mange land er disse armeene allerede i funksjon, dels i stor eller mindre omfang, dels i betydelige sabotasjeaksjoner. I denne forbindelse reiser det seg en rekke taktiske spørsmål, først og fremst om tidspunktet og metodene for innsetning av landenes latente ressurser - spesielt som også i virkelig diskuteres i Norge.

Samtidig har det faktum at invasjonen og krigens avgjørelse er på trappene, brakt i dagen brennende politiske spørsmål som er nært sammenknyttet med de undertrykte folks innsats i krigens sluttfase. I mange land viser det seg at den nasjonale front er ytterst inhomogen og spenner over hele skalaen av styrminger fra de grunnfestet demokratiske til de rent nazistisk infiserte. Når røde frødem nærmer seg samtidig som kontrurene av de alliertes krigsmål er trukket opp, aktualiseres konflikten mellom de forskjellige gruppene. Og de kretser hvis politiske perspektiver fjerner seg mest fra Atlanterhavskrigens og Moskvamøtets prinsipper tilført virkelig oppgave med å sikre å sikre sine posisjoner. Den konflikt som da oppstår mellom disse mindre gruppene og de brede folkelige styrmalingene som bærer motstandspartisane, gir ikke en vise avsikt lag av folkelige krigstansats. Ikke desto mindre er altse indre oppgåv i disse tilfelle en nødvendig forutsetning for de eksterne væpnene fulls innsats i kampen for å vinne krigen og freden.

Disse problemene er nå blitt særlig aktuelle når det gjelder de polske konfliktene som er dukket opp i forbindelse med at den røde armé har overskredet den polske grensen fra før september 1939 på bred front. Disse konfliktene som ble behandlet i forrige år av Håndslag, kaster et klart lys over arten av de problemer en står overfor i enkelte land. Den polske regjering har i den frie verden organisert en militær innsats som fortjener den aller største anerkjennelse, men det er ikke desto mindre sikkert at uansett inntilingen til grenseproblemene har russerne rett når de sier at den ikke represerer det polske folk. De polske kretssene i Storbritannia representerer stort sett de reaksjonære lag i Polen som med den sterke tyrisme og brutalitet har underkvet det polske folk og som har ansvaret for landets tidligere imperialistiske utenrikspolitikk. Polakkene som har lidt mer enn noe annet folk - bortsett fra russerne - akter ikke å la seg transportere fra et tyranni over i et annet.

Den side av problemet som nå er blitt særlig aktuell og som har mest interesse her, er spørsmålet om forholdet mellom de framrykkende russiske truppene og den polske befolkningen, fram for alt partisanene som i lengre tid har utfoldet en livlig virksomhet, særlig i de østligste provinsene av det gamle Polen. Fra den polske London-regjeringen er det nødtyngst sendt ut en parolle om at partisanene skal fortsette som før, men helt uavhengig av den røde armé. På den ene side er det imidlertid tydelig at man i reaksjonære polske kretser ønsker at den polske befolkningen skal innta en klart menetlig holdning til russene, mens på den annen side befolkningen i disse områdene vil ha et meget vidtgående samarbeid. Om man tar helse det gamle Polen som helhet synes det som om man kan skjelne mellom tre bevegelser: for det første den brede regulære polske motstandsbevegelsen som ikke har særlig tillit til eks-krigjeringen, men som ikke har tatt noe brudd, denne ønsker et godt forhold mellom russere og polakker, for det annet bevegelsen som representerer den polske feudalreaksjonen, og som har en like sterkt antirusisk som antitysk innstilling, og for det tredje en aktiv, russiskorientert partisanbevegelse som opererer i i intim kontakt med den røde armé og med de russiske partisaner.

Noen større konflikt mellom de russiske truppene og polske partisangrupper vil neppe komme, og man må vente at geriljakrigen i Polen i den nærmeste tid vil gripe ytterligere om seg og bli en militær faktor av rang. Allerede idag meldes om regulære slag mellom partisaner og tyske tropper, og partisanene har til og med foretatt større raider inn i Øst-preussen. Konsekvensen av dette vil imidlertid bli at konflikten i det egentlige Polen vil bli skjerpet. Man kan nå i polske London-avisar lese voldsomme angrep på de russiske partisaner som beskyldes for å samarbeide med den tyske okkupasjonshæren mot befolkningen. "Russiske partisjer har myrdet 70 000 polakker, spiddet dem på pelser og saget dem i to." Det er imidlertid grunn til å håpe at denne situasjonen vil lede til en avklaring av problemene og til en stimulering av de demokratiske kreftene som finns i det polske folk.

LIKNEDE PROBLEMER er nå aktuelle i en rekke europeiske stater, og enkelte steder kompliseres de gjennom konflikten mellom de alliertes militære hensyn og de prinsipper som er grunnlaget for deres kamp. Helt klart viser dette seg i Frankrike og Italia. I det fjerste tilfelle er nå vanskeligheten helt overvunnet gjennom franskmenenes

innsats; når det gjelder italienerne spørsmålet framdeles uløst og blir stadmer aktuelt. De mest drastiske eksempler i dyptgående indre kriser og deres konsekvenser for frihetskrigen ser en imidlertid på Balkan - i Jugoslavia og Hellas. Konflikten her skjerpes også gjennom den uhygelige nød som herjer i disse landene. I disse to land er i alt flere millioner mennesker døde av sult, og resten av befolkningen har i mange år levet på brøkdelen av eksistens minimum. Dette må uundgåelig føre til at alle indre strømninger får et preg av desperasjon, og føre til utåmodighet hvis konsekvens blir mistillit til alle krefter utenfor land et selv.

Begge land har gjort en heroisk innsats i krigen mot aksen, grekerne gjennom sin lange og seige kamp mot italienerne, jugoslavene gjennom sitt dramatiske kupp mot regimets kapitulasjonspolitikk overfor Tyskland. Men for begge gjelder det at de kretser som ledet denne kampen, som i en kritisk tid betyddet så meget for de forente nasjonenes stilling, var helt igjennom antidemokratiske. I Hellas var Metaxas regime - hvor kong Georg spilte en ikke betydningsløs rolle - et av de brutaleste diktaturer Europa hadde, og i Jugoslavia var de kretser som kom til makten gjennom general Simovitsj statskupp, representanter for en reaksjonær storserbisk aggressjonspolitikk. Begge regimene av hvilke eksilregjeringene var utgått var dypt forhatt av folket, men representeres etter okkupasjonen av bestemto aktive grupper som håpet å kunne utnytte situasjonen til fordel for sine tradisjonelle politiske mål. Spørsmålet for eller mot Tyskland ble i denne sammenheng underordnet.

For de storserbiske kretseene stod to veier: den ene ble fulgt av den serbiske Petain, general Neditsj, som fram for alt fryktet de tyske planene om å opprette et sterkt Kroatia, og som ønsket å vinne tyskerne for en slavisk Balkanpolitikk. For andre fra Simovitsj' krets var planen å fortsette motstanden mot tyskerne, for på denne måten å sikre seg de allierte - eller eventuelt italienernes støtte for sin politikk. Dette førte til at de storserbiske skytterlagene, tsjetnitsi, sommeren 1941 begynte en omfattende partisankrig fram for alt i Montenegro og i Mådtserbia under ledelse av den daværende oberst Mihailovitsj som senere av eksilregjeringen ble utnevnt til krigsminister. I november 1941 led imidlertid Mihailovitsj et alvorlig nederlag og måtte trekke seg tilbake til fjellene i Montenegro. Samtidig ble det truffet en ovenskomst mellom Mihailovitsj og Neditsj om at man skulle vente og se situasjonen an, og ellers ønske å spille på motsetningen mellom tyskerne og italienerne. Flere av Mihailovitsj' medarbeidere gikk direkte over til italienerne.

Krigen i Jugoslavia hadde imidlertid ført

til en almindelig folkereisning som naturlig vendte seg mot alle former for diktatur. I løpet av høsten fikk man høre om flere større og mindre partisangrupper som etterhvert sikret seg kontrollen over betydelige deler av det gamle Jugoslavia. I første omgang søkte Mihailovitsj å innordne disse bevegelsene, som tildels var ledet av kommunister dels av serbiske og kroatiske bondeførere, under seg og ta dem til inntekt for seg. Allerede tidlig våren 1942 kom det imidlertid til åpent brudd mellom disse folkelige motstandsbevegelsene og storserberne, og samtidig sluttet disse forskjellige partisangrupperne seg sammen i den "nasjonale befrielsesarmeen", hvis ledende menn ble det russiske legasjonsrådet Lebedjev og den kroatiske metallarbeideren Josip Broz, bedre kjent som "Tito".

Mens Mihailovitsj fremdeles holdt seg passiv i Montenegro med en del mindre støttepunkter i Makedonia og i Banatet, innledet de egentlige partisanene en stor offensiv mot tyskerne og skaffet seg etterhvert herredømmet over en tredjedel av det gamle Jugoslavia, med forgreninger fra Adriaterhavet til den ungarske grensen, fra Lubljana til Skopje. I de befridde områdene ble det opprettet et regulært administrasjonsapparat med eget pengevesen, postvesen, skolevesen og med et utstrakt kommunalt selvstyre. Som et sentralt organ ble det opprettet et antifascistisk råd "Vetsje", hvis sjef ble advokat Ivan Ribar som var president for den konsulterende jugoslaviske forsamlingen i 1918 og som var medlem av det serbo-kroatiske demokratiske partiet. Partisanbevegelsen anerkjente ikke eksilregjeringen, men den gjorde ikke forsøk på å opprette en egen regjering, sannsynligvis først og fremst fordi den ikke ønsket noen konflikt med de allierte nasjoner som på dette tidspunkt uten forbehold støttet kong Peter og regjeringen Puritsj.

MED ITALIAS KAPITULASJON ble imidlertid situasjonen tilspisset. Fra de alliertes synspunkt ble spørsmålet om partisanenes innsats brennende fordi det gjaldt å utnytte tyskernes svakhet på Balkan i det øyeblikk da italienske styrkene på 16 divisjoner falt fra. Titobevegelsen fikk dermed større makt og selvstilling og kunne begynne å stille krav. Samtidig gjorde Mihailovitsj forsøk på å innlede et mere intimt samarbeid med anglosaksene for å sikre seg anerkjennelse som øverste representant for all motstand i Jugoslavia.

Tito hadde imidlertid hvad Mihailovitsj saknet - folk. Han kunne derved utnytte italienernes frafall til å innlede en stor stilet offensiv over hele Jugoslavia, frem for alt i Slovenia og Dalmatia. Han avvepnet de italienske divisjonene, sikret seg deres våpen, og erobret betydningsfulle strategiske punkter fra tyskerne. Derved ble

det innlysende for hele verden hvem det egentlig var som representerte de kjempende jugoslaviske folk.

I øyeblikket er situasjonen den at Titos tropper teller henved 200 000 mann, derav 30 000 italiener, fordelt på 36 divisjoner, med tanke tungt artilleri og fly. Antallet tropper er i virkeligheten noe flytende, idet han har hele den jugoslaviske befolkning på sin side, og mennene overføres stadig fra partisangrupper til produktivt arbeid og omvendt. Dette innebærer at man praktisk talt kan si at frihetsarmeen be hersker hele Jugoslavia bortsett fra de større byene og de viktige trafikklinjene. Tidligere omfattet partisanarmeen overveiende serbere, nå er halvparten kroater, vesentlig tidligere medlemmer i Matsjeks demokratiske bondeparti. Man rekner i øyeblikket med at Tito binder 14 tyske divisjoner. Tyskerne har nylig anerkjent Tito som krig førende hvilket innebærer at hans tropper ikke lenger kan betraktes som franktirører. Partisanbevegelsen i Slovenia som delvis ledes av britiske offiserer, og som teller ca 50 000 mann er mere uavhengig. Mihailovitsj rår nå bare over få titusener mann, vesentlig serbere fra den gamle jugoslaviske arméen.

Fra britisk hold gjorde man i høst et par mislykkte forsøk på å oppnå forsoning mellom Mihailovitsj og Tito, og mellom Tito og eksilregjeringen som i mellomtiden hadde flyttet til Kairo. En representant for Tito avla også et besøk hos kong Peter med forslag om en omdannelse av regjeringen i demokratisk retning. Da det ikke gikk, hadde britene intet annet valg enn å følge general Wilsons råd og innledde et intimt samarbeid med Tito. De sendte en rekke offiserer og spesialister til hans hovedkvarter og påtok seg å opprettholde en stedig leveranse av våpen og levnedsmidler - uten formelt å ta noe standpunkt til den politiske konflikten som foreide.

Derved var utviklingen brakt inn i faste baner, og en almindelig avklaring kom temmelig hurtig. Mihailovitsj's samarbeid med Neditsj ble helt tydelig og hans forhold til tyskerne viste seg snart alt annet enn flatterende. Invilken grad Mihailovitsj selv har hatt kontakt med ledende tyskere vet man ikke, men hans organisasjon rommer i allfall hele sjatteringen av tsjetnitsi fra antityske sydslaver til folk som direkte går tyskernes sør. Nylig er det også meddelt at Mihailovitsj har alliert seg med en av de mest beryktede kroatiske terroristledere.

Tito trakk straks konklusjonen av denne utviklingen. "Vojce" ble omdannet til et rådgivende organget slags parlament på 140 medlemmer, samtidig som det ble opprettet en nasjonalkomite, dvs. en provisorisk regjering, med I van Ribar som president.

Vedtaket om dette hadde følgende ordlyd:

- 1 Det nye Jugoslavia skal bygges på likestilling mellom de nasjonaliteter som bosatt der.
- 2 Den nasjonale befrielseskomite nedsetter et antifascistisk råd som under krigen skal fungere som det høyeste lovgivende organ.
- 3 Dette råd skal velge et presidium som består av president, visepresidenter, sekretærer og minst 10 andre medlemmer. Presidiet overtar alle lovgivende og utøvende funksjoner mellom det antifascistiske rådets sesjoner.
- 5 Presidiet skal velge en Nasjonalkomite for Jugoslaviens befrielse. Nasjonalkomiteen skal være det høyeste eksekutive organ.
- 7 Den fungerer som nasjonalregjering og er ansvarlig overfor presidiet. Den består av en president, en visepresident og et rimelig kommisjoner.

9 Denne forfatning trer i kraft straks.

Mihailovitsj svarte med å stempile det nye skritt som en tyk manuvre, hevdet at han fremdeles hadde herredømme over et tredjedelen av partisanbevegelsen, med 1/4 milli mann under seg. Kairoregj. avviste også skarpt Titos nasjonalkomite som, hevdet også den, slik fiendens ørpend, og stillte seg uforstående bak Mihailovitsj også etter at det fra britisk hold var påvist at han hadde konspirert med tyskerne. Britene stilte seg imidlertid - bortsett fra små betryggingsløse kretser som frykter en stor kommunistisk innflytelse - på Titos side. "Tineo" skrev feks: "Den jugoslaviske regjering i Kairo representerer neppe mer enn et dusin offiserer, diplomater og embetsmenn, men avslør allikevel å anerkjenne Tito som samlér alle nasjonale, religiøse og politiske grupper i Jugoslavia, mens Mihailovitsj inntar en høyst tvetydig stilling. Å kalle partisanene for kommunister eller terrorister er en absurditet." Det er ingen tvil om at kommunistene spiller en meget aktiv rolle i Titos bevegelse, også blandt offiserene, men hovedmassen av tilhengerne og også av de ledende politikerne skriver seg fra de gamle liberale partiene.

Man har på britisk hold ikke formelt anerkjent nasjonalkomiteen som jugoslaviske regjer, men i realiteten kan en si at dette er skjed gjennom anerkjennelsen av Tito som øverste sjef for den jugoslaviske motstandsbewegelsen. På russisk hold er man gått et skritt videre og har anerkjent nasjonalkomiteen som Jugoslavis erste lovlige regjering. De jugosl. organisasjonene i London har vedtatt skarpe protester mot Kairoregjeringens udemokratiske politikk og en rekke av offiserene i Kairo har allerede brukt med regjeringen. Jugoslaviens nest største krigsskip er gått over til Tito. På britisk hold har man imidlertid gjort energiske anstrengelser for å forsone Tito og kong Peter, som mangler enhver politisk erfaring, men i hvert fall har søkt å unngå å bli identifisert med regjeringen. Den jugoslaviske hjemmefronten har imidlertid erklært at såle ge han følger regj.s politikk, blir han betrak

Innstilling slik som den kom til uttrykk i den offisielle britiske erklæring: "Den britiske regjeringen har aldri sagt at den italienske kongen eller marskalk Badoglio skal bli stående for alltid. Men om en forandring skulle skje, var det bedre om den ble gjennomført først når man var sikker på at de nye elementene i sannhet representerer det italienske folk." På Moskvakonferansen ble det vedtatt at politikken overfor Italia blir basert på prinsippet at fascismen blir fullstendig tilintetgjort og at det italienske folket får mulighet til å opprette de demokratiske institusjoner som det krever. Det ble faktslått at det var nødvendig å omdanne den italienske regjeringen slik at den optok representanter for alle antifascistiske grupper av det italienske folk. Tidspunktet når dette skulle skje, ble imidlertid overlatt til den øverstkommanderende i Middelhavsområdet å avgjøre. Den eneste forandring som hittil er gjennomført, er at et par av de generaler som hadde kompromittert seg mest under krigen, ble fjernet. Iden allierte Middelhavskommisjonen har den russiske representanten Vissjinski og den franske Massigli gått inn for de italienske antifascistenes krav.

Det er jo for det første også klart at så lenge et felttog pågår kan man ikke plutselig avskjedige alle embets- og tjenestemann som på noe vis har hatt befatning med fascismen, såmegst mere som det sikkert ikke uten videre kan skaffes kvalifiserte etterfølgere. Viktigere er det imidlertid at den demokratiske fronten i Italia tross alt ennå ikke har avklart seg, og at det ikke fins noen person eller gruppe som uten videre vil bli godtatt av folket i sin helhet. Man kan ikke vente at det straks skal springe frem selvfølgelige ledere for det nye Italia.

At fascismen er totalt død i Italia er det ingen tvil om. Tyskerne innrømmer sel at forsøket på å gjenopprette fascismen har vært en fiasko. Mussolini er allerede politisk en død mann, og de to ledende figurer Farinacci og De Falzoni hater hverandre dypt og inderlig. Men innen den antifascistiske front finnes uten tvil sterke politiske spenninger som gjør at Victor Emanuel og Badoglio kan mangle å temmelig fritt til tross for at folketets flertall krever dem fjernet. Den nye demokratiske bevegelsens sentrum ligger i Norditalia som nå herjes av tyskerne like hensynsløst som noe okkupert land, og de mest framtredende demokratiske ledere i det frie Italia - grev Sforza og Benedutto Croce - er gamle menn som har saknet all levende kontakt med det som er skjedd med det italienske folket i de år som er gått. Det viktigste er imidlertid at man sakner all intime kontakt med det som er den sentrale del av den italienske anti-

fascismen idag, den stadig-voksende partisbevegelsen i Norditalia.

I slutten av januar holdt de 6 store antifascistiske partiene som er sluttet sammen i enhetsfronten "Giustizia e Libertà" i Italia en konferanse i Bari. Både Sforza og Croce hevdet her med stor kraft at kongen sikkert måtte bort. "At kongen blir sittnde betyr at de menn som har ansvaret for fascismen ikke kan trekkes til ansvaret," sierens Sforza gikk så langt som til å kreve hele kongehuset fjernet, innskrenket Croce seg til å kreve bare kongens avgang. UtSENDINGENE fra partisanområdene i Norditalia festet derimot hovedoppmerksomheten ved Badoglio, som de krevde skulle gå av, slik at det straks kunde dannes en nasjonal enhetsregjering hvor alle antifascistiske grupper var representert. Høgprisen for de politiske nyanser som forela på Kongressen, var blant annet at man i Søritalia er redd for at kommunistene i Norditalia skal få for stor innflytelse.

Det er ingen tvil om at gerilskrigene i fjellene i Norditalia og i Mellomitalia, og streiken og sabotesjen i de store industribyene begynner å bli en viktig militær faktor. General Clarkes landstigning ved Nettuno førte til en voldsom oppblomstring av den aktive motstanden. Man regner med at de såkalte "geriljer" hå telier flere hundretusen mann som forsynes med våpen, ammunisjon og levnedsmidler gjennom allierte fly. I den fascistiske pressen hevdes dessuten at partisanene får utstrakt støtte av italienske industrielle som sender vognauster med materiell opp i fjellene. Den største partisarmeen er koncentrert i Como-Bergamoområdet og telier hen ved 100 000 mann derav 6 000 offiserer. Regulære slag blir ofte utkjempet her. Andre store grupper holder til i Veneziaområdet og Dolomiteråpene, mens den fjerde italienske arméen som tidligere var stasjonert i Frankrike, fremdeles holder stand i provinsen Piemonte. Særlig betydningsfulle er attentatene mot tyskernes traffiklinjer mellom Italia, Frankrike og Østerrike. I Milano og Torino står tyskerne og fascistene hjelpeles overfor arbeidernes aksjoner tiltross for at gisler blir skutt i hundrevis. I flere tilfeller har tyskerne vært nødt til å gå med på arbeidernes krav. I motstandsbevegelsens sentralorganisasjon som er gitt en kirkelig kamuflasje, spiller sosialistene og kommunistene en dominerende rolle, noe som ikke forstyrrer samarbeidet med de antifascistiske offiserene.

UTVIKLINGEN I ITALIA bør av flere grunner følges med stor interesse av befolkningen i de okkuperte land som venter å bli krigsskueplass. Den viser for det første at de allierte arméene som befinner seg i landet ikke alltid i første omgang ~~kan~~ ta hensyn til folketets krav om å få sin politiske frihet tilbake, og den viser for det andre at det har meget lett for å oppstå spenninger mellom frihets-

kreftene i en okkupert og en befridd del av et land. Dette kan undgås ved en fullstendig politisk klarhet om midler og mål, og en så grundig militær forberedelse av sluttkampen at alle nødvendige friksjoner kan undgås. Et eksempel på et okkupert land som er nødt så langt finner en i Frankrike - det okkuperte og det frie - om hvilket de politiske stormene har rast voldsommere enn i noe annet innen de alliertes leir.

Det har aldri vært riktig å betegne Vichy utekkende som en samling quislinger. De fleste var attentister, de vilde vente og se hvordan det gikk, men Petain gjorde aldri tyskerne virkelig store innrømmelser. Personlige unnskyldende momenter er imidlertid uvesentlige sammenliknet med den kjernsgjerning at Vichy fra første øyeblikk tok en klar front mot dem som ønsket motstand mot tyskerne og oppslutning om de alliertes kamp. At den fremste representant for denne innstillingen kom til å bli de Gaulle, skyldtes ikke at hans almindelige politiske innstilling skyldte seg vesentlig fra de reaksjonære Vichyfolks, men at han var den som først og sterkest erklarte at Frankrike fortsatte krigen, da Gaulle er ingen politiker, men man må si at han ikke var grunnfestet demokrat, og han kryttet i England til seg en flokk franskmann hvis politiske farve var tvilsom, for å si det pekt. Men uten forbehold og med hele sitt hjerte gikk han inn for Frankrikes befrielse, med det resultatet at han etter hvert allierte seg med de sterkeste kreftene i motstandsbevegelsen hjemme til tross for at de representerte politiske oppfatninger som ikke kundo forekomme ham særlig sympatiske. Holdningen til Vichy måtte også bli bestemt av det faktum at det var menn som Petain og Weygand som gjennom korbinasjonen av reaksjon og defaitisme bærer ansvaret for nederlaget i 1940.

Bakgrunnen for den franske krisen som først og siden rystet de alliertes politiske front, var at anglosaksene under sitt felttog i Fransk Nordafrika hadde innledet et samarbeid med Vichykretser i Frankrike (fram for alt den særlig kompromitterte Darlan) med Vichy-administrasjonen i Nordafrika og med de franske militære styrkene i disse områdene. Man gikk til og med så langt som til å begynne å bygge opp en stor fransk arme i Nordafrika under ledelse av Vichyoffiserer. Selv om man ikke uten videre kan sammenligne Vichytihengere og quislinger virket dette på det franske folk i hjemlandet (bortsett fra de 10% Vichy- og tyskorienterte) og på de frie franske styrkene på samme måte som det vilde virke om de allierte under et felttog i Norge skulle innlede et samarbeid med Quisling. (Noe som naturligvis aldri vil kunne bli noen militær nødvendighet for de allierte.)

Av den første forvirring, depresjon og defaitisme etter nederlaget vokste det hurtig

opp en fransk motstandsbevegelse som snart kom til å stå som mønster for frihetens soldater i alle de okkuperte land. Det er karakteristisk at den i meget høy grad bygger på de partier og masseorganisasjoner som eksisterte før besettelsen uten at dette hadde noen tendens til å sette den nasjonale enhet i fare, til tross for at motstanden mot tyskerne og deres franske medarbeidere meget tidligere ble knyttet sammen med meget konkrete programmer for utviklingen etter krigens Kjernen i motstandsbevegelsen ble dannet av arbeiderklassen og dens organisasjoner, de intellektuelle og akademikerne. På landsbygden var lærerne en drivende kraft.

I løpet av 1942 slo motstandsbevegelsen for alvor ut, særlig etter raiden mot St. Nazaire og bombingen av Renaultverkene. Over hele landet satte det inn en voldsom uro med sabotasje, streikar, attentater og til og med små tilføy til en partisanbevegelse. Og helt faste former tok virksamheten etter at tyskerne i november marsjerte inn i den ubestitte delen av Frankrike og den franske flåten sanket seg selv. Den franske hjemmefronten ble dermed en politisk realitet som hverken franskmennene i utlandet eller de allierte kunne komme utenom. I det lange løp måtte også utviklingen i Fransk Nordafrika igje seg etter det som skjedde i Frankrike selv. Opphepingen av reaksjonære, kompromitterte politikere i Algier i løpet av første halvår 1943, forsøkene på å hindre at de Gaulle og hans mena som hadde hjemmefrontens tilslit, gjorde seg gjeldene i Nordafrika, og på å skyve til side alle radikale demokrater som var i samsvar med utviklingen i Frankrike selv - som alt utkristalliserte seg i den personlige konflikten mellom de Gaulle og Giraud - kunde ikke fortsette i lengden. Den franske hjemmefronten framtvang en forandring. Da den franske befrielseskomiteen ble dannet i juli ifjor, seiret samtidig de Gaulle totalt i denne konflikten. Han ble formann for befrielseskomiteen som igjen etetter seg til et provisorisk parlament hvor 70% av medlemmene representerer hjemmefronten. Den reaksjonære, udemokratiske politikken ble erstattet av en radikal og sosial republikansk innstilling med et vidt gående sosialt og økonomisk program, bygget på landsorgunisasjonens gamle retningslinjer, og som til og med omfatter viktigste nasjonaliseringstiltak. I løp av arméens og 50% av flåtens offiserer ble av politiske grunner avskjediget.

Så er det på denne måten bygget opp to maktige franske bevegelser som arbeider i den mest intime kontakt på det militære området og etter de samme politiske retningslinjer - en stor fransk arme på over en halv million mann i Nordafrika og en fast sammenstørt motstandsbevegelse i hjemland-

, i stor utstrekning militært organisert. Gjenerobringen av Corsica hvor de 15 000 partisane spilte en viktig og gjennomsligende rolle har gitt eksempel på hvor fullkommen apparatet fangerer.

Naturligvis eksisterer sterke politiske motstander i Frankrike - til og med mere utkrysstellende enn i de fleste andre okkuperte land - men det vesentlige er at de ikke har haft opprørsomme virkning på arbeidet med å betyde gjennom Frankrike. Samtliges tilbøyelighet partisane om over 300 000 var under enkelig nasjonal ledelse, til dels førmedlemmer bevegnet, selv klar til å gripe til våpen den dag de allierte går tilbake i vært allieret sør til troen for at mange millioner nye, nemt bedommer meg i Tyskland som krigsfanger eller arbeidere. I alle grupper av dei politiske konservatører som må godkjenn riksplanen, hver dag bringer motstander om fra radikale og sabotasjeaktiviteter, til gjennomsligende grepne til trakassere om dagen. I nasjonalråder når konstituert beleiringsstilling og standpunkt er i realistisk innspill over hele Frankrike. Den bergenselige plan til en desentralisert politiforfølger som dag invasjonen kommer er allerede satt i kraft. Savoie, Haute-Savoie, Jura, Savoie, er gjenom kampen mot partisane blitt Frankrikes mektigste rom. Omfattende uregelmessigheter forekommet i Marsailles, Grenoble, Toulouse, Lyon og Bretagne. I Øvre Savoie og i Provence har det forsøknet åpen geriljakrig i nesten et år, og den arme som nå er samlet opp i fjellene bestående av unge menn som har flyktet fra arbeidsmobiliseringen teller nå nærmest 200 000 mann. Regulære tropper forekommer stadig neder i disse frie trappene og i tyske divisjoner i Alpene. Den tillegale presen

gir nøyaktige detaljerte beskrivelser for hvordan både militære og sivile skal forholde seg i tilfelle en invasjon. Den 21. desember ifjor fant det sted en landekongress hvor motstandspartiene og partisane var representert. Det ble vedtatt en overkomite på medlemmer som må betraktes som en underjordisk provinsielig fransk regjering og som øverste krigsledelse. Ved siden av står et nasjonalt motstandsråd som er rådgivende i politiske spørsmål.

I mange land står den brede demokratiske frihetsbevegelsen ikke overfor slike problemer. I land hvor en sterkt autoritært betonet reaksjon har spillet en stor rolle, som i Polen, Jugoslavia, Hellas, Italia, eller hvor den på grunn av bestemte omstendigheter har kunnet skaffe seg større spillerom under okkupasjonen som i Frankrike, er det umgjengelig nødvendig at motstandsbevegelsen befri seg fra alle udemokratiske krefter. I andre land med et solid, tradisjonsrikt demokrati og hvor de ytre forhold har ligget gunstig an, som i Norge, Danmark, Tsjekkoslovakia, Holland o. a har disse spørsmål ikke vært så aktuelle. Men det gjelder at man overalt er klar over dem, forut man ikke skal la seg forvirre av den politiske uro som sjovendigvis må oppstå når krigens sluttlinje nærmer seg og de undertrykte ønsker seg for å gripe til våpen i en bred folkereisning.

Europas folk vet idag hvad krigen gjelder, og de vil ikke nedre seg med en halv seier. Det er nettop dette faktum som gjør de okkuperte landets befolkning til en militær faktor av rang.

(HÅNDSLAG NR 4

26 februar 1944)

VI VII tilslutt gjengi noen av de siste meldingene som utfyller og understreker opplysningsene i HÅNDSLAGs artikkel:

Frankrike: Det innløper stadig nye tyske meldinger om partisauvirketheten i Frankrike. Aftenposten for 13/3 beretter om 5 henvettelser i Øvre Savoie for "mord og sabotasje".

Jugoslavia: Som bekjent har England og Amerika besluttet å innstille forsyndelsen av benzin og krigsmateriell til Tyrkiet og til Mihailovitsj, det skal i fremtiden bare sendes dit hvor det direkte kommer kompon mot tszkarne tilgode. I den forbindelse opplyses at leveransen til Tito vil bli øket.

Det melder nå fra London at britiske og amerikanske styrker opererer sammen med Titos styrker på øya i Dalmatia. En sovjetisk militærkommisjon er kommet til Titos hovedkvarter. Kong Peter av Jugoslavia er kommet til London sammen med noen medlemmer av regjeringen i Kairo. Pensjonen er å prøve å få istand en overenskomst med regjeringen om frihetstevegelsen i Jugoslavia.

Generalstreiken i Norditalia fortsetter, og i et manifest til arbeiderne siks det fast at streikene er opprakten til republikk mot tyskerne. Istedetfor den avlyste timelittore-streiken er det over hele Sør-Italia holdt store demonstrasjonsmøter som krever at Victor Emanuel og Badoglio straks fjer-

nes. Over hele Europa reiser folkene seg, ikke bare mot den tyske undertrykkelsen, men også i åpen kamp mot alle resikjenske krefter i landene selv. Ved sin egen innsats tilkjemper de seg retten til fritt og tørt sitt liv, sitt samfund, sin fremtid. Det er derfor de kjemper uten militær vannet eller offisiell mobiliseringssordre. Det er disse udi som gir ofrene mening, og som idag brosser alt fylle. Europas folk med håp og fremtidstro.